norden

**Barn og unge i Norden
– en tverrsektoriell strategi
for Nordisk ministerråd
2016–2022**

Barn og unge i Norden – en tverrsektoriell strategi for Nordisk ministerråd 2016–2022

ISBN 978-92-893-4594-1 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4595-8 (PDF)

<http://dx.doi.org/10.6027/ANP2016-738>

ANP 2016:738

© Nordisk ministerråd 2016

Layout: Maria Hagerup

Illustrasjoner: Saadia Hussain

Trykk: Rosendahls

Opplag: 100

Skrift: Meta LF

Papir: Munken Polar

Printed in Denmark

Denne rapporten er gitt ut med finansiell støtte fra Nordisk ministerråd. Innholdet i rapporten avspeiler imidlertid ikke nødvendigvis Nordisk ministerråds synspunkter, holdninger eller anbefalinger.

www.norden.org/nordpub

Det nordiske samarbeidet

Det nordiske samarbeidet er en av verdens mest omfattende regionale samarbeidsformer. Samarbeidet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige samt Færøyene, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbeidet er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en viktig medspiller i det europeiske og internasjonale samarbeidet. Det nordiske fellesskapet arbeider for et sterkt Norden i et sterkt Europa.

Det nordiske samarbeidet ønsker å styrke nordiske og regionale interesser og verdier i en global omverden. Felles verdier landene imellom bidrar til å styrke Nordens posisjon som en av verdens mest innovative og konkurransekraftige regioner.

Nordisk ministerråd

Ved Stranden 18

1061 København K

Telefon (+45) 3396 0200

www.norden.org

**Barn og unge i Norden
– en tverrsektoriell strategi
for Nordisk ministerråd
2016–2022**

Om tverrsektorielle strategier i Nordisk ministerråd

Nordisk ministerråds tverrsektorielle strategier beskriver ministerrådets prioriteringer og ambisjoner på områder som går på tvers av sektorer, og utgjør dermed en felles plattform og retning for de forskjellige ministerrådenes arbeid innenfor tematikken.

De tverrsektorielle strategiene er styrende for hele ministerrådets virksomhet, men skal også ses i sammenheng med andre styringsdokumenter, som visjonen for det nordiske regjeringssamarbeidet (Sammen er vi sterkere), de enkelte sektorenes samarbeidsprogrammer samt de nasjonale formannskapsprogrammene. Nordisk ministerråd skal også integrere et likestillings- og bærekraftperspektiv i all sin virksomhet. Se struktur for ministerrådets styringsdokumenter nedenfor.

Tabell: Struktur for styringsdokumenter i Nordisk ministerråd:

Styringsdokument	Målgruppe	Tidsperiode
Samarbeidsministrenes visjonsdeklarasjon	Nordisk ministerråd	Inntil videre
Tverrsektoriell strategi	Nordisk ministerråd	Opp til 6 år
Samarbeidsprogram	Sektorspesifikk	4-årig
Formannskapsprogram	Nordisk ministerråd	1-årig

Denne tverrsektorielle strategien består av en innledning som beskriver hensikten med strategien og dens utgangspunkter. Deretter beskrives de utvalgte strategiske innsatsområdene for strategiens gjeldende periode samt organisering og oppfølging.

Innhold

Om den tverrsektorielle strategien for barn og unge i Norden 8

Hensikten med det barnerettighets- og ungdomspolitiske samarbeidet i Norden 9

Strategiske innsatsområder 13

Styrket støtte til og inkludering av utsatte barn og unge 13

Fortsatt samarbeid og støtte til sivilsamfunnet 15

Bedret kunnskapsdeling og kompetanseøkende tiltak 17

Organisering i Nordisk ministerråd 21

Et felles ansvar 21

Ministerråd med spesielt ansvar 21

Nordisk barne- og ungdomskomiteé (NORDBUK) 23

Oppfølging og rapportering 24

Om den tverrsektorielle strategien for barn og unge i Norden

Denne strategien ble vedtatt av de nordiske samarbeidsministrene 11.02.2016. Strategien skal følges opp hvert annet år og evalueres innen utgangen av 2022.

Norden skal være det beste stedet i verden for barn og unge

Det er visjonen for arbeidet for og med barn og unge i Nordisk ministerråd, sammen med ministerrådets overgripende visjon Sammen er vi sterkere om et grenseløst, innovativt, synlig og utadvendt nordisk samarbeid, som er vedtatt av de nordiske samarbeidsministrene (MR-SAM).

Barn og unge er prioriterte målgrupper i Nordisk ministerråd. Innenfor ministerrådet omfatter målgruppene barn og unge alle i aldre fra 0 til 25 år. De omfatter dermed jenter, gutter og barn som ikke identifiserer seg med det ene eller det andre kjønn, opp til 18 år i henhold til barnekonvensjonen samt unge kvinner, unge menn og transpersoner opp til 25 år. Ettersom det ikke finnes en skarp grense mellom ung og voksen, kan målgruppa for ulike tiltak variere og dermed også inkludere personer over 25 år. Barn og unge brukes som et samlende begrep i denne strategien, men det er viktig å huske at barn og unge er forskjellige, med ulike identiteter, erfaringer og forutsetninger, noe Nordisk ministerråd alltid skal ta hensyn til i sitt arbeid.

Med utgangspunkt i FNs konvensjon om barnets rettigheter skal Nordisk ministerråd arbeide for å beskytte og fremme barn og unges rettigheter samt fremme deres muligheter til å utøve disse rettighetene og kunne være deltakere i samfunnet. Det innebærer at alle barn og unge i Norden skal ha rett til gode levekår og innflytelse uansett kjønn, kjønnsidentitet eller -uttrykk, etnisk tilhørighet, religion eller annen trosoppfatning, funksjonsnedsettelse, seksuell legning eller alder. Alle barn og unge har rett til sosial og økonomisk trygghet, god fysisk og psykisk helse, fritid og kultur, identitet og språk samt mulighet til utdanning og utvikling. Alle barn og unge skal gis mulighet til å påvirke sitt eget liv, sitt nærmiljø og samfunnet generelt.

Dette utgjør grunnlaget for Nordisk ministerråds arbeid med barn og unge. Barn og unges velferd og mulighet til å utøve sine rettigheter er en forutsetning for Nordens fortsatte utvikling. Derfor skal ministerrådet arbeide ut fra det syn at alle barn og unge er viktige her og nå, ikke bare i framtiden. I dette arbeidet er det også sentralt å integrere et likestillings- og bærekraftperspektiv. Ministerrådet skal bidra til at Norden er en ledende region i arbeidet for et samfunn der barn og unges rettigheter og ulike perspektiver gis plass og bidrar til samfunnsutviklingen.

De overgripende målene med strategien er at (1) hele ministerrådet i høyere utstrekning skal integrere et barnerettighets- og ungdomsperspektiv i sitt arbeid og dermed i høyere grad belyse og ta hensyn til barn og unges egne stemmer. Samt at (2) Nordisk ministerråd i større utstrekning skal fokusere på de tre strategiske innsatsområdene som denne strategien peker ut som sentrale for arbeidet fram til 2022.

Når man utarbeider sektorenes samarbeidsprogram, bør man overveie en integrering av denne strategien for barn og unge, inklusive de strategiske innsatsområdene.

Hensikten med det barnerettighets- og ungdomspolitiske samarbeidet i Norden

Med et fortsatt nært nordisk samarbeid på barne- og ungdomsområdet oppnår man mer enn de nordiske landene og områdene kan oppnå hver for seg. Barn og unges livsvilkår påvirkes i høy grad av familien og hvor i Norden man bor og vokser opp. Derfor er et lokalt og regionalt fokus viktig i samarbeidet. Barnerettighets- og ungdomspolitikken berører og påvirkes dessuten av flere politikk-områder, noe som ofte krever samarbeid mellom ulike samfunnssektorer.

Det nordiske barnerettighets- og ungdomspolitiske samarbeidet skal bidra til økt kunnskap og fordypet samarbeid mellom de nordiske landene, Færøyene, Grønland og Åland. Samarbeidet skjer ikke bare innenfor Norden, men også internasjonalt, og da først og fremst med de baltiske landene og Østersjø-regionen, Arktis- og Barents-samarbeidet samt Europarådet og Den europeiske union. Ved å muliggjøre forskjellige utvekslinger og møter mellom barn og unge, dele erfaringer i prosjekter, konferanser, kunnskapssammenstillinger, metoder og forskning kan vi sammen utvikle en politikk og en praksis som kan gjøre Norden til det beste stedet i verden for barn og unge.

Strategiske innsatsområder

Denne strategien har som utgangspunkt at ministerrådet utvikler sin kunnskap om forskjellige barn og unges situasjon innenfor hvert enkelt politikkområde samt sin kompetanse til å integrere et barnerettighets- og ungdomsperspektiv innenfor respektive område. Videre vil Nordisk ministerråd med denne strategien peke ut tre strategiske innsatsområder.

Styrket støtte til og inkludering av utsatte barn og unge

Norden er generelt et godt sted å vokse opp for barn og unge, men enkelte har vanskeligere enn andre for å finne sin plass i samfunnet og få sine rettigheter ivaretatt. Det er derfor av største betydning at ministerrådet arbeider for å styrke forutsetningene for at utsatte barn og unge inkluderes, blir lyttet til i forskjellige prosesser og gis mulighet til innflytelse, samt at konsekvensene for barn og unge analyseres med utgangspunkt i barnets beste i forbindelse med beslutninger som angår dem. Her trengs det fortsatt arbeid og kunnskap om tiltak for å fremme inkludering og forbedre deres livssituasjon med utgangspunkt i barn og unges forskjellige virkeligheter.

Gjennom et styrket generelt fokus på utsatte barn og unge i Nordisk ministerråds arbeid kan de enkelte politikkområdene prioritere tiltak som er relevante og nødvendige på deres felt. Det kan for eksempel handle om barn og unge på flukt eller i migrasjon, som utsettes for vold eller overgrep, har eller risikerer redusert fysisk eller psykisk helse, som verken arbeider eller studerer, ikke gis tilgang til kultur eller opplever utsatthet på internett. Forskjellen i livsvilkår mellom jenter og gutter, unge kvinner og menn samt unge transpersoners utsatthet bør vies spesiell oppmerksomhet. I den regelmessige oppfølgingen av denne strategien samt i evalueringen av strategien som helhet skal det være tydelig at ministerrådet har prioritert utsatte barn og unges rettigheter og levekår.

Fortsatt samarbeid og støtte til sivilsamfunnet

Norden har en tradisjon for et sterkt sivilsamfunn som har blitt oppmuntret via lokale, nasjonale og nordiske støtteformer. Erfaringsutveksling over grenser kan styrke barne- og ungdomsvirksomheten i hvert nordisk land samt Grønland, Åland og Færøyene, men også styrke barn og unges kapasitet til å komme fram med sine tanker og ideer. Viljen til å møtes tar seg også nye uttrykk og former over tid. Sivilsamfunnet er en arena som ofte gir barn og unge mulighet til å utvikle sin kreativitet, entreprenørskap og innovasjonsevne. Derfor er det viktig at Nordisk ministerråd fortsatt støtter utviklingen av barn og unges ulike former for organisering og deltakelse i demokratiske prosesser i Norden ut fra barn og unges forskjellige forutsetninger, behov og interesser.

Med fortsatt samarbeid og støtte til sivilsamfunnet i Nordisk ministerråd kan de enkelte politikkområdene utvikle dialog og samarbeid med relevante organisasjoner, samt finne måter å synliggjøre og bruke ekspertkunnskapen mange aktører i sivilsamfunnet besitter. Nordisk ministerråd bør fortsatt fremme samarbeid mellom det offentlige og sivilsamfunnsorganisasjonene som jobber for og med forskjellige barn og unge i Norden. I den regelmessige oppfølgingen av denne strategien samt i evalueringen av strategien som helhet skal det være tydelig at ministerrådet på en bevisst måte samarbeider med og støtter sivilsamfunnet i arbeidet med og for barn og unge.

¹. Det sivile samfunnet er et bredt begrep og kan defineres som "Alle typer av sammenslutninger av mennesker som ikke er staten, markedet eller enkelthusholdninger/individer". Man kan også snakke om den ideelle sektoren, foreningslivet, stiftelser, veldedige organisasjoner, nettverk eller NGOer når mennesker organiserer seg sammen fordi de har et felles mål, ideal eller interesse av noe slag. For Nordisk ministerråd er de nordiske sivilsamfunnsorganisasjonene (sammenslutninger eller nettverk på nordisk nivå) av spesiell betydning. Disse aktørene er Nordisk ministerråds primære samarbeids- og dialogpartnere.

Bedret kunnskapsdeling og kompetanseøkende tiltak

For at Nordisk ministerråd skal kunne verne barn og unges rettigheter og perspektiver i forskjellige sektorer, trengs det kunnskaps- og kompetanseutvikling.

Det er derfor viktig å ytterligere forbedre ministerrådets prosesser for å ivareta kunnskap som er nødvendig for at politikkområdene i Nordisk ministerråd skal kunne arbeide med utgangspunkt i et barnerettighets- og ungdomsperspektiv.

Det trengs også fortsatt kompetanseutvikling og utdanning i hva det innebærer å integrere barns og ungdommers meninger og kunnskaper i arbeidet, samt konkrete eksempler på hvordan det kan se ut, kompetanse som ofte finnes innenfor det unge sivilsamfunnet.

Videre trengs det også kompetanseutvikling og utdanning i hva det innebærer å analysere konsekvenser for barn og unge med utgangspunkt i barnets beste i beslutningsprosesser. Dette prioriterte området handler dermed om utvikling av prosesser, metoder og kompetanseutvikling, og inkluderer også hvordan ministerrådet samarbeider med andre internasjonale organisasjoner med kompetanse innenfor barnerettighets- og ungdomspolitik.

Gjennom bedret kunnskapsdeling og kompetanseøkende tiltak i Nordisk ministerråd kan de enkelte politikkområdene bidra til et hevet kompetanse- og kunnskapsnivå når det gjelder hvordan man arbeider kunnskapsbasert med og for barn og unge. I den regelmessige oppfølgingen av denne strategien samt i evalueringen av strategien som helhet skal det være tydelig at ministerrådet kontinuerlig bidrar med kunnskapsutvikling.

Organisering i Nordisk ministerråd

Et felles ansvar

Alle virksomheter innenfor Nordisk ministerråd har ansvar for å arbeide ut fra denne strategiens visjon. Samtlige virksomheter har også et ansvar for å utvikle sin kunnskap om forskjellige barn og unges situasjon innenfor sitt eget politikkområde, samt å integrere et barnerettighets- og ungdomsperspektiv i sitt arbeid.

Samarbeidsministrene, MR-SAM, og derunder den nordiske samarbeidskomiteen, NSK, har det overordnede samordningsansvaret for det nordiske samarbeidet på barne- og ungdomsområdet i Nordisk ministerråd.

Ministerråd med spesielt ansvar

Det finnes enkelte sektorer i Nordisk ministerråd som har spesiell betydning for barn og unges liv og dermed for arbeidet med de tre strategiske innsatsområdene i denne strategien. Sektorene som har et spesielt ansvar for å arbeide med disse områdene er:

- Arbeidsliv (MR-A)
- Likestilling (MR-JÄM)
- Kultur og medier (MR-K)
- Regional utvikling (MR-NER)
- Sosial og helse (MR-S)
- Utdanning, inklusive språksamarbeidet (MR-U)

Nordisk barne- og ungdomskomiteé (NORDBUK)

Nordisk barne- og ungdomskomiteé (NORDBUK) er Nordisk ministerråds rådgivende og samordnende organ i nordiske og internasjonale barne- og ungdomspolitiske spørsmål.

NORDBUKs virksomhet styres av komiteens vedtekter og denne strategien.

NORDBUK skal bistå de nordiske samarbeidsministrene (MR-SAM) i implementering, oppfølging og evaluering av denne strategien og dens formål.

NORDBUK skal støtte ministerrådene i å arbeide ut fra et barnerettighets- og ungdomsperspektiv samt fremme tverrsektorielt samarbeid innenfor Nordisk ministerråd i barne- og ungdomspolitiske spørsmål.

Oppfølging og rapportering

Som støtte til gjennomføringen av denne strategien utarbeides det en implementeringsplan som NORDBUK er ansvarlig for.

Ministerrådene med spesielt ansvar for strategien (MR-A, MR-JÄM, MR-K, MR-NER, MR-S og MR-U) utarbeider mål for sine innsatser innenfor strategiens tre strategiske innsatsområder.

Disse målene følges opp og rapporteres til MR-SAM i en samlet rapport hvert annet år sammen med en oppfølging av hele ministerrådets arbeid med å arbeide ut fra et barnerettighets- og ungdomsperspektiv.

Rapporten behandles først av NORDBUK, som har ansvaret for å vurdere utviklingen og for å foreslå endringer til MR-SAM.

Det skal redegjøres for utviklingen av Nordisk ministerråds arbeid med denne strategien for både Ungdommens nordiske råd og Nordisk råd hvert annet år.

Norden skal være det beste stedet i verden for barn og unge

Dette er visjonen for denne tverrsektorielle strategien for barn og unge i Norden, som gjør barn og unge fra 0 til 25 år til en prioritert målgruppe i Nordisk ministerråd.

Et sentralt mål med strategien er at Nordisk ministerråd i høyere utstrekning skal integrere et barnerettighets- og ungdomsperspektiv i sitt arbeid, og dermed i høyere grad belyse og ta hensyn til barn og unges egne stemmer.

Med utgangspunkt i prinsippene i FNs konvensjon om barnets rettigheter skal Nordisk ministerråd arbeide for å beskytte og fremme rettighetene til gutter og jenter, unge kvinner og menn, samt fremme deres muligheter til å utøve disse rettighetene og kunne være deltakere i samfunnet.

Barn og unges velferd og muligheter til å utøve sine rettigheter er en forutsetning for en bærekraftig utvikling i Norden. Ministerrådet ønsker å sikre at Norden er en ledende region i arbeidet for å skape et samfunn der barn og unges rettigheter og perspektiver gis plass, og som gir barn og unge mulighet til å bidra til samfunnsutviklingen.

norden

Nordisk ministerråd

Ved Stranden 18
DK-1061 København K
www.norden.org

ANP 2016:738

ISBN 978-92-893-4594-1 (PRINT)

ISBN 978-92-893-4595-8 (PDF)